

נאמר של נייר

חלום הבלהות היהודי של מרדכי ריצ'רד * הכתבן

שעורך חצי יובל לעצמו * לא כל זמיר הוא זינגר * ג'יימס ג'ויס

תרגום

הפרש הקנדי

מרדכי ריצ'רד, סופר קנדי ממוצא יהודי, ששמונת הספרים שאותם פירסם עד היום עמוסים בניבורים יהודיים, התפרסם בעולם בזכות סיפורו דודי קרביץ (ראהאור בתרגום בהוצאת עם עובד), ובגריסה הקולנועית שהוסרטה על-פי ספר זה.

באחרונה ראהאור בעברית אחד מספרי ריו המעולים של ריצ'רד, הפרש מסיינט אורביין*. בדומה לעלילת ספריו האחרים של ריצ'רד, גם ספר מעולה זה סובב מסביב למישפחתו, חבריו ומכריו של הר מחבר. צירי העלילה המרכזי של הפרש מסיינט אורביין, בדומה לספריו האחרים של ריצ'רד, סובב מסביב ליהדות קנדה, ארצות-הברית.

גיבור הפרש מסיינט אורביין, הוא ג'ק הרש — בדומה לגיבורים היהודיים אחרים בספרות העולם — הוא היפוכוני דר, מתחכם, מצליח אך מיוחד עד מוות, ובעת ובעונה אחת מצחיק עד לדמעות. ג'ק הרש, יליד הגיטו היהודי של מונטי טריאל (מרחוב סיינט אורביין), בימאי טלוויזיה המגיע ללונדון העלילה של שנות השישים, שבה הוא מתגורר עם אשתו היפה ושלושת ילדיו וקוצר הצלחה במקצועו. בהגיעו לגיל 40 מתמוטט עליו עולמו, הוא מלא אכזבה מעצמו, והוא מובא לבית-המישפט בלונדון באשמת אונס נערת אופר (אומנת) גרמניה שעבר זה בביתו. במהלך המישפט אין ג'ק מתי מודד עם כתבי-האישום אלא דווקא בראש האשמות שהוא מטיח בעצמו.

הפרש מסיינט אורביין, מתנהל בכמה מישורים — הילדות הרחוקה והקנדית של ג'ק, מחיר ההצלחה שלו, הניכור ה-

* מרדכי ריצ'רד — הפרש מסיינט אורביין; עברית: אהרון אמיר; הוצאת זמורה ביתן מודן + מועדון קוראי מעריבי; 391 עמודים (כריכה קשה).

יהודי שלו, השורשים הקנדיים שלו, הריחוק שלו מארצות-הברית, אהבתו ל"הרש קרוו כולו בעולם נטול שורשים ואפוף סימג'ישאלה (כאשר היה נער כרחוב סיינט-אורביין התכייש, יחול לו האלוהים, במבטא האידיוש של הוריו. עכשיו הוא מתגורר בהאמפטסטד, זועג סמי (ובקרב ילענו גם מזלי וכן, כך הגיח) זאינפוף-המהגרים שזו...".

כבר בפרק הפתיחה, במישפטו של ג'ק, הוא מחבר תסריט אנטי-נאצי, ספק סריאליסטי, על מיפגש בין הניצחון ל"רובל, פילדמרשל מונטגומרי ורבי סרו מרי פופינס (מונטי, על כרכיו, מעורטל עד המתניים. מיוחד ועם זאת מוקסם משכוננת רבי-סרו פופינס, וכי לבישה רק שבים של אחות-המנייה, חויה ומחוקר ונעליים גבוהות-כפתורים..."). מ" היותו הפוליטי, הצבאי, המילחמי תיית והקוסמופוליטיות עובר ג'ק להש" קפות-עולם אישיות החל מ"הנישואין הם מוגר פורגני רקוב, נועל-נפש, אני צועד עם הזמן, את יודעת. אבל, נספי, הני שואון שלנו יהיו משהו מיוחד. צוק" סלע... ועד להזייה עתידית ליהפך ב" אנגליה, להלודר הרש מסיינט-אורביין".

כאשר מגיע ג'ק לדירתה של ננסי, רי בוחן את כוננית הספרים שלה, הוא מת רגש גלגות את סיפורי המקובצים של יצחק באבל, ושואל, "את קוראת את זה? ותשובתה היא: "לא. אני קוויחית שאוכל להביא אותך לכאן והשארתי אז" תו כרי לעשות עליך רושם. אתה ממליץ עליו?" ג'ק מחזר כמעט באלימות אחרי ננסי. היא גויה, והוא נושא אותה וחי את, "הסיוף היהודי שלי", כואב את ה" שואה של יהדות אירופה, בהיות בני-סח: "ואן, בחלום-הבלהות היהודי של ג'ק, הם באים. נכנסים לביתו. קציני-ההשמדה התרים אחר הרמשים היהודי... חלום-הבלהות שלו, מתייחס ל" ילדיו שנולדו אחרי השואה: "את בן תופסים כרגילים כתרנגולת ומשליכים אותו מן החלון, ומחו נישף אל המר" פפת. מזלי, שעל סמך נסיונה היא סבורה שכל המבוגרים מסביב-פנים, מור מת באוויר לא כרי לפלטל ולדנג אתה

בישראל, וטס לגרמניה לאתר את בני דודו. מסעו בגרמניה בעיקבות בני-דודו מגלה לו כי הוא עוסק בסחר-בתשיש ושאר מעשים דומים. הוא אינו מצליח לאתר את בני-דודו, שהוא בעצם הפרש מסיינט-אורביין, אך ממשיך ללקט את פסיפס העובדות אודותיו. ביתתיים נפטר אביו במונטריאל, והוא שב להלווייתו של האב, בתקווה שיימצא שם את בני-דודו, תוך בחינה מחדש את גופי הילדות ה" קנדיים שלו.

ג'ק הוא דמות חשובה, מלאת שאלות וחשבון-נפש (כשהחל לעבוד ב"1966 על פירט השני תפס ג'ק שהוא בן שלושים ושש וכי הנעורים הם דבר שת"י-נשלים. הריהו בן שלושים-ושש ומיקצוץ; זה הכל. זו הפעם הראשונה בחייו, כמדומה, נוח היה לפניעתם של חידקים. שינוי החלו להתרופף ולהתליק. מעיו צרבו עליו, שהרי מחורים כגודל דובכנים חסי מו את המעבר..."). הוא מתאר את תע" שיית-הסרטים הסובבת אותו. את התכ" כים, הקמצנות והפורנות (כמו איטו גל" בר האגרי, מפיק אחר שהתחתן עם אשה נוצה מפני שפירוש הדבר היה פרוות" חורפן קצה יותר...").

אל ג'ק מתקשרת אשה בשם רוטי, ה" טוענת כי בני-דודו ג'ואי הבטיח לה גי" שואין, ובזו שב"עמאות לירות שטרלינג מתוך חסכוניותה, והיא תובעת ממנו לש" לם לה סכום זה כאשר היא מתקשרת ב"

מרדכי ריצ'רד
ישראל כמוצב של האימפריאליזם

עלילת-האבים חדשה עם רואה-החשבון של ג'ק. עם המשך שיחזור תולדות בני-דודו, מביא ג'ק את כל שמותיו וכינוייו, אותם איתר: "ג'ואי הרש, ג'פי הזפ, יו" ספ כניכרוך, ג'וזף דה-לה-ירש, הפרש האחד והיחיד של פיינט-אורביין... והוא מעמת אותו בהיותו על ה"ד" מנגלה: "כצבת יוציא את פתימות-הזהב מן השפע המשוש של שני השניים הקדומות העל-יונות. לאט, לאט..."

רגש-האשם היהודי שב וחזור במהלך סיפור הפרש מסיינט-אורביין על ישראל כמוצב של האימפריאליזם, ותיאור המלך שאלת השאלות של יהדות-העולם — אז תהליך המשחית העובר על ישראל מא" מילחמת ששת-הימים. מישפטו של ג'ק מסתיים ב"500 ליי"

אלא כרי להטיחה — אל אחי-הלבנים. את ממי מחפלים באקרה..."

ג'ק, המואשם באונס המטפלת הגרמ" גיה, הנופל בעולם היות של החשבון היהודי-הגרמני, כוחן את מכאוב הדור שלאחר המילחמה-העולמית ואת תרומ" תו: "כאשר יפכמו את התרומה שלנו אפשר יהיה לפעון לזכותנו רק זאת ש" היצאו את, לזיון' מן המפורט שב"על-פה וכתבנו אותה שחור עלינו לבן..."

הפרש מסיינט-אורביין רצוף בהומור יהודי וניסוחי עגה מאידש, כמו: "אתה מתכוון לשבת לך פה ולומר לי שאתה פייגעלע (פייגעלע — באידיש עוף קטן, כינוי להמוסכסאל), או "הוא קומוניסט, רייטע" (אדם).

דודו של ג'ק — ג'ואי, אותו ספק לו- חס"חופש, ספק נוכל בינלאומי, רודף אותו בכל מקום ובכל מצב. החל משיח" זור סיפורים מרתקים ממילחמת-האזרחים בספרד, וכלה בנוכליות כמו: "עוד פעם אחת הוצמד לפיכום החודשי שלהם מ" אצל "הארויס", חשפון שלא היה שלהם. המדובר היה בסגרים וברנדי... סכום של כשלושים וחמש לירה, והתנם היה ג' הרשי".

הפרקטי-ישראלי של הפרש מסיינט אורביין קשור גם הוא בדודו של ג'ק, ג'ואי. ג'ק מקבל הצעה לביים בישראל מותחן. בישראל הוא פוגש ב"אלוף" מבישנה אילן ממפיקי הסרט. ג'ק מב קש מאילן לאתר לו מידע על דודו ג'ואי שלחם, כמילחמה הראשונה בין הערבים ל"ישראלים". עד מהרה מביא אילן את המידע: "דודך היה נקרא כואן יוסף כניכרוך. הוא היה כניכלפה לאמיתו, וזה אינו מפתיע אותי. אשתו נמצאת בקיבוץ גשר-הזית... ג'ק מאתר את אשת בני-דודו, ומגלה כי בני-דודו משגר בפעם לפעם כסף להחזקת בנו, וכי ג'ואי נודע בכך ש,היה אחד מאלה שהיתה להם יד בכדי-יאסין... ואחר היה מעורב בפיצוץ פרשת קסטנר. לסיכום, מספרת אשתו של ג'ואי, כי הוא מתחקה על עיקבות נאצים בגרמניה, תוך שהוא מתחזה כזמר של מוסיקה אמריקאית, ותחת השם ג'פי הזפ".

ג'ק מחליט להסתלק מבימוי המותחן

פנים ישנות עייפות במראה

ב-22 במאי 1981 פתח העיתונאי והמבקר את אחד ממוספי הספרות שראור באותו ספק רשימה ספק סיפור ששמו היה חתום מתחתיו.

חתם הכותרת חצי יובל לעצמו חגג בן-עזר את מחצית היובל ה" ראשונה שלו בספרות הישראלית (כ" כגיל ארבעים-וחמש, כשעשרה ספרים כבר מאחוריו ומספר עותקיהם כולם יחד מתקרב לתשעים אלף, ובמגירותיו הומר לעוד שלושה-ארבעה ספרים...").

באהבה עצמית מבחיר בן-עזר את עצי-מו לעצמו: "הוא יודע שספריו מעניינים, וימשיכו לעניין גם את הקוראים ש" יהיו כדורות הבאים — אולי לא פחות מרוב הספרים שכותבים בני-תקופתו ב" ארץ... ובמירות הוא מטיח כלפי סופ" רים בני-דורו מבלי לנקוב בשמותיהם; (עמום עזר, אכרחה ב. יהושע; יצחק בני-עזר, יעקב שבתאי ואח" רים); "איש לא הריע לקראתו עם ה" פעתי כאלו היה עגל שסמך לליתו הוא כבר מקפץ על רגליו ומעורר ותי פעלות, ואיש לא הרימו לנבחים ואיש לא הורידו ממקום הגדולה-כיכיל שבו שמוהו קדם..."

לקראת סיום רשימתו/סיפורו מבחיר בן-עזר באפולוגטיקה

אהוד בן-עזר
מקפץ על רגליו"

לא יחשוב כי הפנים הישנות והעייפות במראה זה, הם פניהם, או פני הספרות הישראלית בהווה.